

Jana Kalvasová: Lidé a voda. Příspěvek k dějinám osobní hygieny na přelomu 19. a 20. století. Diplomová práce. Historický ústav Filozofické fakulty Jihočeské univerzity, České Budějovice 2007. 154 s. včetně obr. přílohy.

Posudek vedoucí diplomové práce.

Svou diplomovou práci zaměřila Jana Kalvasová na dosud málo probádané téma kulturních dějin, téma stojící na pomezí dějin hmotné kultury a dějin mentalit, na problematiku osobní hygieny. Otázku zkoumala v širším kontextu: snažila se dobrat obsahu pojmu hygiena, proměň jeho chápání, hygienických norem a jejich vztahu k panující praxi. Učinila tak v kontextu výkladu hlavních faktorů, které „nástup“ moderního pojetí hygieny umožnily, tedy dobových vědeckých poznatků a technických možností. Věnovala se rovněž dílčím tématům, která pod pojem hygiena spadají – péči o tělo, vlasy, zuby, tělesnou krásu, jakož i problematice vůní a pachů, osobního prádla a oděvu, lázeňství, tělovýchovy a sportu. Celkově lze říci, že se diplomantka zmocnila tématu spadajícího do soudobého proudu bádání zvaného *body history* – vynechala snad jen téma nemoci a (sebe)poškození těla, což však nemá být výtkou.

Jednotlivá hlavní témata a jednotlivá podtémata určila strukturu její práce; ta je logická a přehledná. Šest kapitol na sebe promyšleně navazuje, úvod, závěr i vědecký aparát odpovídají požadavkům kladeným na tento typ kvalifikační práce. Spis je doplněn zajímavou obrazovou přílohou – škoda, že na jednotlivé dokumenty autorka v textu důsledněji neodkazovala.

Diplomantka si poradila s faktem, že v domácí produkci dosud podobně zaměřená práce chybí, a vyšla z existující kvalitní produkce týkající se dějin lékařství a oděvní módy, z prací zaměřených na dějiny lázeňství, sportu a každodennosti. Využila i katalogů výstav mapujících vývoj koupelen a toalet. Metodicky se opřela o tři opusy zahraniční provenience (čtvrtý díl syntézy *Histoire de la vie privée* v anglickém překladu, na anglický překlad jedné z prací G. Vigarella a na v češtině dostupnou knihu A. Corbina).

První a druhá kapitola jsou převážně inteligentní kompilací z těchto děl, další kapitoly vycházejí z tištěných pramenů, především z dobové lékařské literatury, z odborné literatury zaměřené na urbanistiku a architekturu (viz kvalitní přehled vývoje komunální hygieny, kdy přívod vody do objektů a vybudování sítě kanalizace umožnily vznik moderní koupelny) a z editovaných pamětí. Nesporným přínosem práce Jany Kalvasové je interdisciplinární

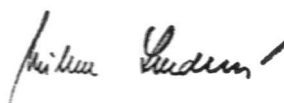
přístup, především zohlednění psychologických aspektů tělesné kultury a hygieny. Jen v jednom případě se příklon k psychologii ukázal jako kontraproduktivní: interpretace pojmu „mentality“ („mentalita“) zůstal v zajetí psychologie (srov. např. s. 28). Autorka se tak sice ubránila módnímu úprku od „mentalit“ k „reprezentacím“, nicméně psychologický aspekt v tomto případě mírně převládl nad přístupy historika. Přesto jsou postřehy týkající se původně převládající funkce hygieny coby distinktivního znaku „zámožných“ k hygieně coby atributu „vzdělaných“, pasáže o vštěpování hygienických návyků jako součásti socializace jedince či o proměnách dichotomie „čisté“ a „špinavé“ zajímavé a v řadě případů původní.

Kapitoly třetí (Osobní hygiena), čtvrtá (Fenomén lázeňství) a pátá (Tělovýchova a sport), založené převážně na pramenech, se však - paradoxně – vyznačují méně výraznou interpretační složkou. Autorka shromáždila nová fakta, ale v podstatě je jen řadí za sebe. Chybí zde dílčí závěry a osobitá vysvětlení nacházející se v úvodních pasážích. Také v možnostech využití preskriptivní literatury – a vlastně i memoárů – zůstala autorka v půli cesty.

Práce se vyznačuje kultivovaným slohem, tu a tam chybí sice odkazující poznámka (citáty z paměť!), nicméně jako taková je čtivá a díky své původnosti a kultivovanosti působí příznivým dojmem.

Diplomovou práci Jany Kalvasové doporučuji k obhajobě a hodnotím známkou **velmi dobře**.

V Pardubicích, 16. května 2007

Prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc.